

інвестиційної стратегії підприємства: методичний аспект. *Економічний простір*. 2020. №154. С. 16-20.

3. Череп А. В., Діміянова О. С. Формування стратегії інвестиційної діяльності промислового підприємства. *Вісник ХНТУ. Серія: Економічні науки*. 2019. №1 (68). С. 175-181.

4. Поліщук Н. В., Попадюк Я. А. Теоретико-методичні аспекти інвестиційного механізму підприємства. *Бізнес Інформ*. 2023. №11. С. 161-167.

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Британська Н.Н., к.е.н., доцент

ПВНЗ «Вінницький фінансово-економічний університет»

Соціальний захист завжди відігравав значну роль у не лише суспільному розвитку, але й розвитку держави загалом. Сьогодні, у часи повномасштабної війни, вкрай важливо дбати про тих, для кого допомога від держави є єдиним джерелом існування, про найуразливіші категорії населення, зокрема – внутрішньопереміщених осіб, що через війну втратили житло та дохід. Паралельно держава має продовжувати реалізовувати активні програми зайнятості, щоб забезпечити максимальну кількість безробітних робочими місцями, та спрощувати умови роботи бізнесу, який сприяє Перемозі на економічному фронті.

Соціальний захист – система суспільно-економічних заходів, спрямованих на матеріальне забезпечення населення від соціальних ризиків (хвороба, інвалідність, старість, втрата годувальника, безробіття, нещасний випадок на виробництві тощо). З макроекономічної точки зору соціальне забезпечення – це система управління соціальними ризиками з метою компенсації шкоди, зниження або запобігання їх дії на процес розширеного відтворення населення.

Як соціально-економічна категорія соціальне забезпечення є відносинами щодо перерозподілу національного доходу з метою забезпечення встановлених соціальних стандартів життя для кожної людини в умовах дії соціальних ризиків [3, с.7].

Проте, важливо забезпечити справедливість та запобігти дискримінації при розподілі допомоги. Ефективність використання коштів на соціальний захист населення надзвичайно важлива в умовах війни. Саме дотримання принципів соціальної політики дозволяє забезпечити рівномірний розподіл коштів між уразливими категоріями населення:

1) прозорість та відкритість використання коштів – наявність чіткої системи контролю за використанням соціальних коштів та звітності про них є важливим фактором ефективності використання цих коштів. Якщо громадськість має можливість слідкувати за тим, як використовуються гроші на соціальний захист, то це може допомогти зменшити ризик корупції та забезпечити більш ефективне використання цих коштів;

2) наявність ефективних програм

та механізмів – добре розроблені та ефективні соціальні програми та механізми можуть забезпечити ефективне використання коштів на соціальний захист. Наприклад, програми соціального страхування мають важливе значення для забезпечення достатньої соціальної підтримки та зменшення бідності серед населення;

3) планування та стратегічне управління – ефективне планування та стратегічне управління можуть допомогти забезпечити, що кошти на соціальний захист використовуються на ті заходи, які є найбільш необхідними та ефективними.

Однак, спостерігається ситуація різкого погіршення матеріального стану населення, оскільки близько 30 % українських громадян від початку війни втратили роботу. За даними Міністерства соціальної політики України, від 60% до 80% людей можуть опинитися за межею бідності. За прогнозами Світового Банку, до кінця 2022 року рівень бідності нижче межі 5,50 доларів на день зросте приблизно з 2% до 20% населення країни [2].

Водночас майже 3 млн. українців стали внутрішніми переселенцями, а відтак потребують додаткової підтримки держави на облаштування нового, або ж відновлення попереднього житла, налагодження побуту тощо.

Згідно бюджету на 2023 рік, 50% державного бюджету було спрямовано на потреби війни, та відповідно було зменшено видатки на соціальну сферу. Тож якщо у 2022 році заплановані витрати на освітню галузь становили 153,7 млрд грн., то в 2023 році сума скоротилася до 142,2 млрд грн [1].

Аналогічною є ситуація у сфері медицини: видатки на охорону здоров'я скоротилися у 2023 році до 176 млрд грн від 197 млрд грн, передбачених на 2022 рік.

Водночас одним із пріоритетних напрямів державного бюджету на 2023 рік визначено саме соціальну підтримку населення. Наразі у соціальній галузі нараховується 35 видів соціальних допомог, що надаються громадянам залежно від соціального статусу. Тож система потребує зміни структури, заміни на універсальну допомогу, що забезпечить адресність та ефективність державних видатків на соціальний захист. Такий підхід до реформування структури системи має як багато прихильників, так і опонентів, які переконані, що універсальність та адресність є поняттями, що взаємно заперечуються.

Важливо, що згідно урядової політики буде змінено не лише обсяг видатків на соціальну сферу, а й порядок розподілу коштів. Зокрема у бюджеті передбачені видатки на субсидії на житлово-комунальні послуги, що майже аналогічні до показників 2022 року: 37,9 млрд грн проти 37,87 млрд грн.

Окрім того новими державними програмами на соціальний захист дітей та сім'ї заплановано видатки у сумі 27,3 млрд грн, на соціальний захист громадян, які потрапили в складні життєві обставини – 66,64 млрд грн, та на підтримку малозабезпечених сімей – 72,9 млрд грн. Універсальна соціальна допомога, що буде адресно надаватися громадянам, які потрапили у складні життєві обставини внаслідок війни, стане основним засобом подолання бідності та реагування на

складні життєві обставини. Запровадження відповідної допомоги дозволить, зокрема, суттєво підвищити пенсії для понад 55% українських пенсіонерів.

Витрати бюджету на пенсії у 2023 році були аналогічними до 2022 року, тобто процеси інфляції суттєво знизили реальні доходи громадян. Однак індексація цих видатків не передбачена, тож зміна суми пенсій можлива лише за умови фінансування власними доходами Пенсійного фонду.

Таким чином, збройний напад з боку Росії спричинив величезне знищення індустріальних об'єктів і масштабні збитки вітчизняній економіці, що, своєю чергою, призвело до зменшення обсягу ВВП. Тому, все це вимагає внесення змін до бюджету і зростання видатків, спрямованих на забезпечення здійснення економічної

діяльності. Варто зазначити, що цілком закономірно було б зменшити видатки на соціальний захист населення. Проте в сучасних воєнних умовах виникає необхідність використання інших підходів до досліджування даної проблематики. На сьогоднішній день обсяг видатків, спрямованих на соціальний захист населення значно зросли. В перспективі і надалі прогнозується їх зростання, оскільки сучасна українсько-російська війна зумовила суттєве зростання кількості населення, яке потребує державного захисту. Через це, найважливішим завданням держави на сьогоднішній день є при будь-яких умовах допомагати забезпечити соціальний захист населення в період дії воєнного стану не зважаючи на значне обмеження бюджетного фінансування даної статті видатків.

Список використаних джерел:

1. Вінокуров Я. 50% бюджету – на війну. За що житиме Україна у 2023 році? URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/09/15/691490>.
2. Ломоносова Н. Соціальний захист у повоєнній Україні: час змінювати підходи. URL: <https://cedos.org.ua/soczialnyj-zahystu-povoyennij-ukrayini-chas-zminyuvaty-pidhody>.
3. Сташук О.В., Гергола С.В., Комар-Стаховська К.П. Стан соціального захисту та соціального забезпечення населення України в умовах війни. Економіко-правовий розвиток сучасної України: матеріали XI Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, що присвячена 25-ій річниці з дня заснування Національного університету «Одеська юридична академія», м. Одеса, 25 листопада 2022 р. Одеса, 2022. С. 6-8.

ІННОВАЦІЇ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

*Луцишин О.О., к.е.н., доцент
Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
Західноукраїнський національний університет*

В умовах сучасного світу, що динамічно змінюється, трансформація відіграє ключову роль у цифрова формуванні та розвитку фінансових